

AIDS NYT66

Sundhedsstyrelsen
AIDS-sekretariatet

OKTOBER 1993

100.000 opkald til AIDS-linien

- 1.000 fundet HIV-smittet siden 1990
- Idræt gi'r LIV -ikke HIV
- AIDS på EDB til skolebrug

TEMA: LANGTIDS- LEVENDE

- Nøglen til AIDS-behandling?
- Ingen beviser for sammenhæng med levevis
- HIV-smittet: Håb forlænger livet
- Varmt emne på Berlin-konferencen

Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek
Nørre Allé 49, DK 2200 København N.

0902 - 5375

200006438287

SYNSPUNKT

At leve med HIV

Rundt regnet hver eneste dag findes der i Danmark en ny person, der er smittet med HIV.

I midten af 1993 havde op mod 3.500 danskere fået konstateret HIV-smitte - og det anslås, at ca. 5000 ialt er blevet smittet i Danmark.

Flere tusinde mennesker lever med HIV. Hver eneste dag.

Det danske samfunds forebyggende arbejde omkring HIV og AIDS drejer sig derfor ikke udelukkende om at bremse yderligere smittespredning.

Selv om det stadig er en opgave med top-prioritet.

Det er også samfundets opgave at

sørge for, at den store gruppe af mennesker, der allerede er smittet, kan leve et ligeværdigt liv.

Et liv med en dødelig infektion er naturligvis et liv med mange og svære belastninger.

Som formanden for paraplyorganisationen af HIV-smittede, HIV-DANMARK, Ole Morten Nygård, udtrykker det i dette nummer af AIDS-Nyt, er det svært at leve et liv, som man psykisk har beredt sig på at sige farvel til.

Og det bliver ulige meget vanskeliggere, hvis man mødes af fordomme og grundløs forskelsbehandling.

Det er en af baggrundene for

Sundhedsstyrelsens deltagelse i idrætskampagnen "Idræt gi'r LIV, ikke HIV".

Vi har sammen med Danmarks Idræts-Forbund ønsket at aflive alle myter om HIV-smitte i forbindelse med idræt, bl.a. for at sikre HIV-smittedes mulighed for ligeværdig deltagelse i idræt.

Samtidig håber vi, at hver eneste kampagne og hver eneste omtale af HIV har en forebyggende effekt. At de hjælper med til at fastholde befolkningens opmærksomhed på, at det først og fremmest er ved usikker sex, der er HIV-risiko.

Michael von Magnus

NYT I NOTER

Galla på Århus Teater

Århus Teater har foræret en gallaforestilling til støtte for HIV og AIDS arbejdet i Århus.

Stykket, som opføres, er "Jesus Christ Superstar", som i øvrigt er på teatrets efterårsprogram.

Galla-forestillingen kommer til at

foregå lørdag den 23. oktober kl. 19.30, og teatret håber på et overskud på omkring 100.000 kroner - som altså skal gå videre til HIV/AIDS aktiviteter i den jyske hovedstad.

HIV-smittede kan få pension

HIV-smittede behøver ikke at have AIDS, før de kan få førtidspension. Det præciserer Den sociale Ankestyrelse efter at have gennemgået fem sager om HIV-smittede, der var blevet nægtet førtidspension af deres kommuner. De fire fik tilkendt pensionen. - Det afgørende er, at den enkelte HIV-smittede har helbredsmæssige problemer, som betyder en varig nedsættelse af arbejdsevnen, siger ankechef Karin Rasch. Derfor forudsætter førtidspension til HIV-smittede, der endnu ikke har AIDS, en grundig belysning af såvel fysiske som psykiske følger af HIV-infektionen og af evt. muligheder for behandling, understreger Den sociale Ankestyrelse.

FOTO: JAN JUL

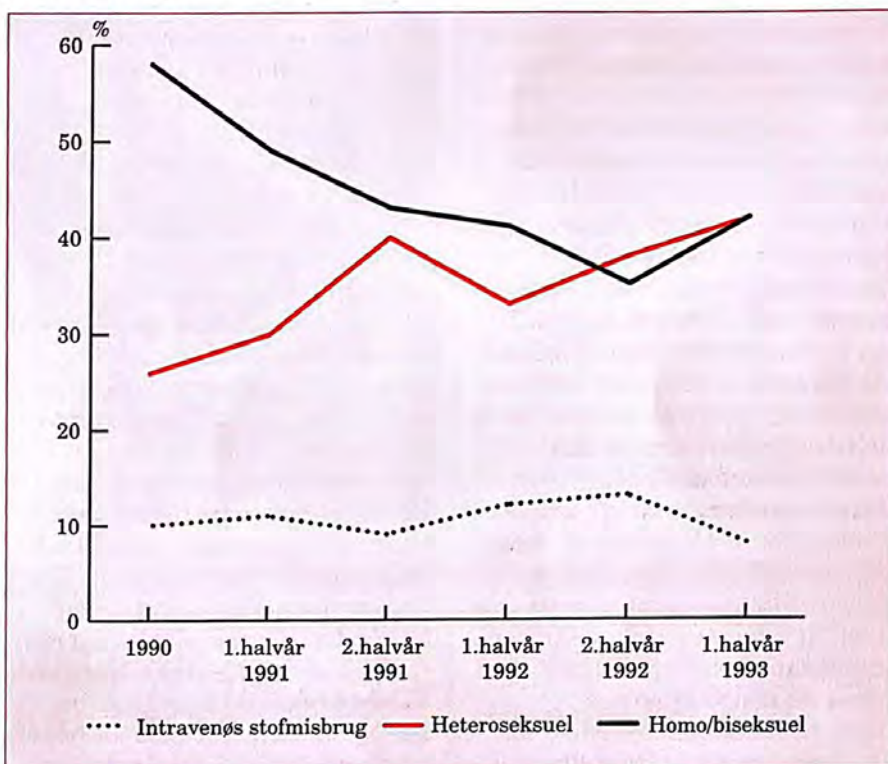
1.000 fundet smittet med HIV de sidste tre år

I perioden 1. august 1990 til 30. juni 1993 har 979 personer i Danmark fået konstateret HIV-smitte. Det viser den seneste opgørelse fra Statens Seruminstitut, som bearbejder tallene fra HIV-meldesystemet.

Men det reelle tal for de sidste tre år er formentlig over 1.000 nyfundne HIV-smittede. Der mangler nemlig en måned i 3 års opgørelsen, på grund af at meldesystemet startede 1. august 1990. Det er også muligt, at tallet for 1. halvår 1993 bliver større end de 130 i tabellen - på grund af forsinkelser i HIV-meldesystemet. Smittemåderne blandt de 130 fordeles sig, på baggrund af de smittedes egne oplysninger, således: Heteroseksuel kontakt 55, homoseksuel kontakt 54, intravenøst stofmisbrug 12, ukendt 8 og blodtransfusion 1.

På grund af evt. forsinkelser i HIV-meldesystemet skal man være varsom med at tolke det tilsyneladende fald fra 188 nyfundne HIV-smittede i andet halvår 1992 til 130 i første halvår 1993. Kurverne i figuren "Udvikling i smittemåder" har ikke ændret sig meget gennem de to sidste år: Ca. 40 pct. er smittet homoseksuelt, ca. 40 pct. heteroseksuelt og ca. 10 pct. gennem stofmisbrug. Hos resten er smittemåden ukendt

Udvikling i smittemåder

Procentvis fordeling blandt nyfundne HIV-smittede 1990-1993

eller - i ganske få tilfælde - gennem blodtransfusion. Langt hovedparten af dem, der blev konstateret smittet før 1990, var smittet ved sex mellem mænd. Man skal være opmærksom på, at tallene kun afspejler smitteudviklingen blandt dem, der har valgt

at lade sig teste for HIV, og tallene viser ikke noget om, hvornår de anmeldte er blevet smittet. Hvordan det aktuelle smitemønster ser ud i den samlede befolkning, kan HIV-meldesystemet altså ikke fortælle noget sikkert om.
j-mil

Nyfundne HIV-smittede fordelt på smittemåde

	1990	1. halvår 91	2. halvår 91	1. halvår 92	2. halvår 92	1. halvår 93	Total
Homoseksuel kontakt	79	81	71	78	63	54	426
Intravenøst stofmisbrug	15	19	16	25	27	12	114
Homoseksuel el. stofmisbrug	1	1	-	-	1	-	3
Blodtransfusion	3	2	-	1	2	1	9
Heteroseksuel kontakt	36	50	66	63	73	55	343
Fødsel eller graviditet	1	3	2	6	4	-	16
Ukendt andet	4	9	10	19	18	8	68
I alt	139	165	165	192	188	130	979

NYT I NOTER

Idræt gi'r LIV – ikke HIV

Sport og HIV/AIDS har ikke noget med hinanden at gøre - medmindre man har sex midt under kampen.

Det er hovedbudskabet i den kampagne, som startede i midten af september, og som fortsætter indtil næste forår under sloganet "Idræt gi'r LIV - ikke HIV".

Kampagnen er blevet til i et samarbejde mellem Sundhedsstyrelsen og Danmarks Idræts-Forbund. Målgruppen er unge idrætsudøvere i alderen 16-20 år samt trænere og ledere i landets mere end 10.000 idrætsforeninger.

Hovedformålene er at slå fast, at risikoen for at blive smittet med HIV i forbindelse med idrætsudøvelse er lig nul, samt at medvirke til at HIV-smittede kan deltage i idrætsaktiviteter uden at blive udsat for diskrimination.

Ideen til kampagnen opstod, da Det Internationale Basketball Forbund og Dansk Basketball

Forbund for godt et år siden henstillede, at spillere, som blødte eller havde et åbent sår, omgående skulle forlade spillet.

Dette fik Sundhedsstyrelsen og Danmarks Idræts-Forbund til at etablere et samarbejde om at komme myter og fordomme til livs og erstatte disse med reel viden om smitteveje.

Helt konkret består kampagnen af tre "moduler".

I superligakampen mellem Lyngby Boldklub og AGF søndag den 19. september spillede Lyngby i trøjer med kampagnens slogan. Til kampen var der uddelt gratis billetter til gymnasie- og handelsskoleelever.

Dagspressen blev forsynet med forhåndsmateriale og blev inviteret til pressemøde inden kampen. Sideløbende med Lyngby er der indledt samarbejde med 70 "ambassadørhold" fra forskellige idrætsgrene. Det drejer sig om

fodbold, håndbold, basketball, brydning, taekwondo og judo. Idrætsgrene, som alle medfører kropskontakt, og som indebærer risiko for skrammer, rifter, sammenstød m.v.

De 70 hold får alle tilbudt komplet spilledragt med kampagneslogan samt kampagnemateriale til uddeling, og disse hold vil fungere som ambassadører for kampagnen resten af sæsonen.

Sidst, men ikke mindst, er der lavet undervisningsmateriale til kurser inden for Danmarks Idræts-Forbund og specialforbundene. Materialet oplyser om HIV og AIDS, smitteveje, samt om de fordomme og myter, der stadig knytter sig til sygdommen.

Kampagnen kommer til at koste en million kroner. Danmarks Idræts-Forbund betaler 300.000 kroner, mens Sundhedsstyrelsen dækker resten.

a-lou

Topspillerne fra Lyngby – Per Pedersen, Henrik Risom og Claus Christiansen – flankerer træner Michael Schäfer omkring kampagne-logoet.

Rejsemagasin til forretningsfolk og video til guider

Sommeren er slut, men det er Sundhedsstyrelsens rejse-kampagne om AIDS ikke. Sommerens avis-annoncer, som gjorde opmærksom på HIV-smittefare ved rejser i udlandet, er blevet fulgt op af et magasin i farver til forretningsrejsende og udstationerede samt en video til turistguider.

"Rejse-magasinet" er et 16 siders blad i farver. At det umiddelbart kan minde lidt om Børsens Nyhedsmagasin er ikke nogen tilfældighed - det er i høj grad dette blads læsere, som er målgruppen.

Indholdet består både af interviews og fakta-artikler. Der er interviews med danskere, som rejser meget eller er udstationeret i udlandet, bl.a. om seksuelle fri-

stelser og sikker eller usikker sex. Rejse-magasinet er sendt ud til store eksportvirksomheder i Danmark. Ekstra ekspl. kan fås ved henvendelse til Statens Information, tlf. 33 37 92 28.

"Et minde for livet" er titlen på en 20 minutters video-film til guider på turiststeder og til undervisning på guide-skolerne.

Formålet er at få guiderne til at tage HIV/AIDS alvorligt i forbindelse med deres arbejde og service over for gæsterne. Videoen er ikke en fakta-film, men mere et følelsesmæssigt oplæg til at gøre HIV/AIDS nærværende.

Der er produceret en lille pjece til guiderne og en undervisningsvejledning til guide-skolerne.

Filmen er instrueret af Claus Ladegaard.

Dansk film om AIDS i Afrika

"AIDS har forandret vores liv. Ingen kan længere plukke kærlighedens blomst med den samme naive lykkefølelse som tidligere. Som en Natskygge er den en smuk, men tvetydig plante. Den er på en gang nærende og giftig, indbydende og farlig. Den bærer både livet og døden, kærligheden og smerten i sig".

Det skriver Statens Filmcentral om en ny dansk, 50 minutters film om AIDS i Afrika med titlen "Natskygger".

Filmen blev præsenteret i forbindelse med en konference d. 23. september, hvor Folkekirken Nødhjælp ønskede at diskutere resultaterne af fem års AIDS-hjælpearbejde i fem u-lande - til en pris af 50 millioner kroner. "Natskygger" handler om pårørende til AIDS-ramte i Afrika og distribueres gennem Statens Filmcentral. Filmen er lavet af Poul Rude, Anthony Dod Mantle og Torben Robin Schmidt.

100.000 har brugt AIDS-linien

I september rundede AIDS-linien sin samtale nr 100.000 med rådgivning om HIV/AIDS. Rådgiverne (6 ansatte og godt 50 frivillige) markerede det runde tal med sloganet "Et stærkt middel mod AIDS - 100.000 har brugt det". Og det gjorde de bl.a. på baggrund af, at 45 pct. af samtalerne drejer sig om sikker sex.

I 1992 var der 15.926 samtaler til AIDS-linien (og 7.540 tavse opkald, hvor røret blev lagt på igen).

I forhold til tidligere år er der færre unge under 20 år, der henvender sig til AIDS-linien - formentlig fordi de i højere grad ringer til "Sex-linien for unge". Men antallet af kvinder og mænd over 20 er fortsat stigende.

De tre emner, der spørges mest om, er: Seksuelle smitteveje, sikker sex og HIV-test.

Fynsk værested

Bolbrogården - et fynsk værested for HIV-smittede, AIDS-syge og deres pårørende - er nu en realitet.

Fyns Kommune har bevilget knap en halv million i driftstilskud. Sammen med indsamlede midler fra blandt andet galla-show, marked, plakatsalg, bidrag samt forventede fondsmidler m.v. sikrer tilskuddet, at projektet kan søsættes.

Værestedet, som ligger i udkanten af Odense i en tidligere herskabsvilla, skal i første omgang indrettes til være- og aktivitetssted for HIV-smittede, AIDS-syge og deres pårørende i dagtimerne. På lidt længere sigt er det planen, at der skal skabes overnatningsmuligheder.

Bolbrogården skal dels drives via lønnet arbejdskraft og via frivillige.

AIDS-INFO/FYN forventer at kunne åbne værestedet omkring påsken 1994.

Tema: Langtids-levende

Nøglen til AIDS-behandling?

Long-term survivors er det amerikanske udtryk.

I Danmark siger vi langtids-levende.

Meningen er den samme: HIV-smittede, som har levet usædvanlig længe efter smittetidspunktet. Og især gennem det seneste halve år er der blevet knyttet forhåbninger til de langtids-levende. Forhåbninger om at netop denne gruppe kan være nøglen til en fremtidig behandling af HIV.

At man kan finde årsagen til, at nogle mennesker knap nok reagerer på HIV-infektionen - og bruge den nye viden til at udvikle en effektiv behandling.

Der findes ingen "officiel" definition på det at være langtids-levende.

Udtrykket bliver brugt endog meget bredt.

I Zaire er man langtids-levende, hvis man er i live blot få år efter smittetidspunktet.

I Danmark bruges udtrykket populært om HIV-smittede, som ikke har AIDS 10 år efter smittetidspunktet.

Udtrykket bruges også om AIDS-patienter, som lever længere end normalt med selve sygdommen. Men en del af forskerne på AIDS-området har helt andre kriterier for at kalde en HIV-smittet for en langtids-levende.

For disse forskere er en langtids-levende en HIV-smittet, som har levet i 10 år eller mere - uden at være påvirket af infektionen. Det vil bl.a. sige, at personens immunforsvar er intakt, som hvis han eller hun slet ikke var smittet. Og det er denne gruppe, som er meget interessant i forskernes øjne, når det drejer sig om at finde nye veje i behandlingen.

Desværre er gruppen, der opfylder

disse krav, skuffende lille. I et stort amerikansk materiale er det mindre end 3 procent, oplyser forskningsprofessor Mads Melbye.

- Tallet falder sandsynligvis endnu mere, jo længere vi når på den anden side af de 10 års overlevelse. Vi ved endnu ikke, om vi står over for et fænomen, der kan forklares ved almindelig tilfældig normalfordeling - altså det forhold, at nogle personer udvikler sygdom tidligere end gennemsnittet og nogle senere, uden at disse ellers adskiller sig væsentligt fra gennemsnitspersonen, siger Mads Melbye.

- Ganske vist kender vi i dag til tilstande hos den enkelte, der kan have nogen betydning for, hvor hurtigt man eventuelt udvikler AIDS, men smittede, der rent faktisk "trods" HIV-infektionen, og gør alle forudsigelser til skamme, synes umiddelbart at være svære at få øje på.

Mads Melbye var allerede i 1981, i samarbejde med amerikanske forskere, med til at starte en undersøgelse blandt mere end 400 bøsere fra Danmark og USA for at

Mindre end 3 pct. har været smittet med HIV i mindst 10 år uden at være påvirket af infektionen, siger professor Mads Melbye.

studere HIV-epidemiens udvikling.

Omkring 1/3 af de danske deltagere og 2/3 af de amerikanske er i dag smittede. I denne gruppe er der 2-3 personer, der stadig er klinisk raske efter mere end ti år - og som har et tilsyneladende godt immunforsvar.

- Vi interesserer os naturligvis meget for denne lille gruppe af mænd. Selv om vi godt ved, at det kan være en tilfældighed, at deres immunforsvar endnu ikke viser tegn på at være påvirket af HIV, siger Mads Melbye, som ikke udelukker, at disse få personer kan være specielle.

- Det kan have noget at gøre med det enkelte individs evne til at tackle infektionen. Men man kan også forestille sig en særlig virus-type, som har muteret, så den er blevet mindre sygdomsfremkaldende. Faktisk er det sådan, at når man fremkalder uskadelige levende vacciner inden for andre sygdomsområder, så foregår det ved, at man smitter et dyr med det farlige virus, og så lader det smitte videre til andre dyr. Dette foregår igen og igen, indtil man har fremstillet et virus, der har tabt sine farlige egenskaber, fortæller Mads Melbye.

Den del af forskningen, som arbejder med long-term survival, har dog også et alternativ til det menneskelige forsøgsmateriale, nemlig aberne.

Man har længe vidst, at flere af vores nærmeste slægtninge inden for dyreverdenen kan smittes med et HIV-lignende virus. De bliver bare ikke allesammen syge af det. Og der forskes på højtryk i at finde ud af, hvorfor deres immunforsvar ikke påvirkes af dette virus. Hvad det er hos aber, som gør, at de kan leve med infektionen.

- Hvis man finder forklaringen og bliver i stand til at overføre den på den menneskelige organisme, er det et oplagt bud på grundmaterialet til en behandling, siger Mads Melbye. Han understreger dog, at forskningen på området stadig er ny.

a-lou

Ingen beviser for sammenhæng med levevis

Gruppen af danske langtids-levende med HIV (smittede, som har levet 10 år eller mere uden at få AIDS) er ikke noget usædvanligt fænomen.

Hvis HIV-infektionens fremmarch ellers kan spores i målingerne af deres immunforsvar.

Men det er interessant, hvorfor nogle HIV-smittede bliver hurtigt syge, mens andre tackler infektionen helt anderledes, mener overlæge Jan Gerstoft.

Han mener ikke, at forklaringen nødvendigvis ligger i de smittedes levevis.

I flere år har den gennemsnitlige levetid fra smittetidspunkt til diagnosen AIDS været ca. 10 år. Og der er ikke tegn på, at den forandres meget.

Der er enkelte dokumenterede forklaringer på, hvorfor nogle mennesker ret hurtigt bliver syge, mens andre tilsyneladende bedre mestrer at holde infektionen i skak og forbliver symptomfri selv mange år efter smittetidspunktet. Man ved, at alder spiller en rolle. Helt unge mennesker klarer sig bedst, mens både spædbørn og ældre mennesker bukker relativt hurtigt under for virus.

HIV-smittede, som var alvorligt syge eller svækkede af sygdom omkring smittetidspunktet, har også en dårligere prognose end gennemsnittet.

Helt ny forskning er også på banen med resultater, som tyder på, at man kan blive smittet med en meget aggressiv eller en mere fredelig virustype. Hvilket igen har betydning for, hvor længe der er til sygdoms-udbrud.

Resultaterne er i øjeblikket mest interessante i forhold til, hvornår man skal sætte ind med behand-

Overlæge Jan Gerstoft tror ikke på livsstils-faktorer som den afgørende årsag til, at nogle lever længere med HIV.

ling af den enkelte HIV-smittede. Men på længere sigt kan opdagelsen hjælpe til med kortlægningen og forståelsen af virus.

Overlæge Jan Gerstoft er en af deltagerne i forsknings-teamet, der har fundet frem til forskellen på virus typerne. Han mener, at der også er meget god mening i at kigge på de korttids-levende - det vil sige de mennesker, der bliver smittet med den aggressive type, og som bliver syge meget hurtigt.

- De er interessante på samme måde som de ganske få mennesker, som tilsyneladende ikke bliver påvirket af virus. Forstået på den måde, at de kan lære os noget om virus, som vi kan arbejde videre med, siger Jan Gerstoft.

Jan Gerstoft tror på forskellige typer virus som en af forklaringerne på forskellene i HIV-smittedes levetid.

Og ikke på livsstils-faktorer som den afgørende årsag til, at nogle lever længere med HIV end andre.

- Jeg vil ikke afvise, at der er nogle sammenhænge. Men vi mangler stadig dokumentation for, at kost,

motion eller psykiske forhold har nogen betydning for infektionen. Undersøgelser tyder tværtimod på, at de forskellige grupper af HIV-smittede med forskellig levevis generelt har de samme forløb. Der er blevet talt meget om bl.a. betydningen af stress. Vi ved da også, at stress kan fremkalde kortvarigt fald i CD4-celletallene eller f.eks. kan provokere et herpes-udbrud frem. Men det er aldrig blevet dokumenteret, at stress kan provokere en decideret nedbrydning af immunforsvaret, siger Jan Gerstoft.

Hans pointe er, at HIV-smittede skal forsøge at leve livet, som de har lyst til. Selv om han dog fraråder rygning og massivt alkoholforbrug.

Han synes, det er fint, når HIV-smittede selv gør en indsats for at forbedre deres livssituation og f.eks. eksperimenterer med deres kost.

Derfor mener han også, at HIV-smittedes egne ønsker om specialkost og lignende så vidt muligt skal respekteres under indlæggelser. Men han mener ikke, at der er baggrund for decideret at tilbyde kost-vejledning til HIV-smittede.

- Der er store undersøgelser i andre lande om HIV og kost, og om HIV og levevis i det hele taget, så hvis der var kommet noget afgørende frem på området, ville vi vide det. Før der er noget videnskabeligt at bygge det op på, kan vi ikke begynde at gå ind i diætbehandling og lignende i forhold til allergier og svampeinfektioner, ligesom vi ikke kan gå ind og give rådgivning om motionsvaner og lignende, siger Jan Gerstoft.

a-lou

Tema: Langtids-levende

Håb forlænger livet

- Jeg tror gerne på, at det er umuligt at lave videnskabelige beviser for, at kærlighed, kost og andre mere indirekte faktorer spiller en rolle for, hvor længe vi lever med HIV. Men jeg er overbevist om, at det betyder noget - uden at vi af den grund må bebrejde os selv, hvis vi går hen og bliver syge. Det siger **Ole Morten Nygård**, formand for paraply-organisationen HIV-DANMARK, og selv HIV-smittet på mindst 9. år uden at have synderlige sygdomstegn. Ole Morten Nygård betegner sig selv som en af de langtids-levende med HIV. Det vil sige gruppen af dem, der lever længe uden sygdomstegn, modsat langtids-leven-

-Et godt kærlighedsliv, og her taler jeg jeg ikke bare om sex, er sygdomsforebyggende i sig selv, siger Ole Morten Nygård.

FOTO: LES KANLYVER / ALFA

Varmt emne i Berlin

- Jeg nægter at bruge tiden på at planlægge min død. Det er min lidenskab for livet, der holder mig i gang.

Amerikaneren **Diane Haas** har haft et råt liv. Som ganske ung trak hun på gaden, blev narkoman og i begyndelsen af 80'erne blev hun smittet med HIV. Hun er under 30 år, men ser meget ældre ud. I dag lever hun stoffrit og har AIDS på tredje år.

På Berlin-konferencens 3. dag i juni er stemningen omkring de langtids-syge, der stædigt overlever med AIDS, ved at koge op. Der snakkes efterhånden en del om, hvorfor medicinalindustrien så stædigt forsker i medicin og vacciner, der tilsyneladende ikke virker. Især de AIDS-syge spørger sig selv, hvorfor lægerne dog ikke

prøver at forlade reagensglas-forsøgene for en stund. Måske kunne nøglen til AIDS-gåden findes ved at forske i, hvorfor nogle AIDS-syge lever længere end andre. Måske er der ikke penge og prestige nok i det, mumles der. Og på denne onsdag eftermiddag i et fjernt hjørne af messen har et halvt hundrede konferencedeltagere fundet sammen på stolerækkerne til en workshop med titlen Long Term Survivors.

Diane K. Haas fortæller sin historie og en forsker redegør for sin undersøgelse af, hvorfor nogle HIV-smittede og AIDS-syge lever længere. Hans konklusion er enkel:

Viljen til at leve er afgørende. Dr. **Robert Remium** er forsker på HIV-centret for kliniske og

adfærdsmæssige studier i New York. Han har netop afsluttet en meget omfattende interviewundersøgelse af Long Term Survivors:

-Jeg har spurgt de AIDS-syge, hvorfor de selv tror, de lever længere. Jeg har spurgt dem, hvad det værste er ved sygdommen, og hvad det gode er - for der er gode bivirkninger - og jeg har spurgt dem, hvad der giver dem viljen til at leve.

-Og svarene er ret banale. Et godt liv med gode venner, nære familierelationer, positivt livssyn og selvtillid er nøgleordene. Har man en åben, modig og stærk indstilling til at leve med AIDS, så lever man længere, uanset hvad ens CD4 tal viser.

C. M.

de med AIDS, der lever længe med diagnosen AIDS og de dertil hørende sygdomme.

For Ole Morten Nygård er troen på, at man selv har en form for indflydelse på HIV-infektionens fremmarch på mange måder et tveægget sværd.

- Det er klart for mig, at man er mere modtagelig, hvis man har det psykisk skidt. Og jeg tror fuldt og fast på, at det er livsforlængende at tage meget af ansvaret i egne hænder. At tage stilling til f.eks. medicin i stedet for at lægge sit liv i lægernes hænder.

- På den anden side har jeg oplevet bekendte, som var overbeviste om, at de selv burde kunne styre deres sygdoms-udvikling. Og som bebrejdede sig selv meget, hvis de blev syge og måtte indlægges. Det er at gå for vidt, mener Ole Morten Nygård.

Mange af de langtids-levende er, efter Ole Morten Nygårds opfattelse, mennesker, som kæmper mod infektionen. Blandt andet ved at tage stilling til deres levevis og deres kost. Men de mangler støtte i behandlingssystemet.

- Vi har i Danmark en meget lille bevidsthed om betydningen af kost, allergier og så videre. Jeg tror ikke, at det er uvilje hele vejen igennem. Lægerne er langt hen ad vejen åbne overfor, at vi arbejder med vores levevis. Men de oplever, at det falder uden for deres kompetance-område, og derfor er der ingen støtte eller hjælp at hente. Det gælder ikke bare de mere alternative ting, men også rent ernæringsmæssige forhold, hvor der faktisk eksisterer en viden i det etablerede system. Vi får den bare ikke tilbudt, for det er systemet ikke gearet til. Vi oplever det, når vi får allergier og svampeinfektioner, der følger med infektionen. Og når vi bliver indlagt, er der ofte kun yderst ringe mulighed for at få den mad, som vi selv ved, vi kan tåle og har bedst af. Det er mit indtryk, at de fleste HIV-smittede, som forsøger at arbejde med deres kost, selv har eksperimenteret sig frem - eller selv har studeret sig frem til de ting, som er rigtige for dem, siger Ole Morten Nygård.

Han kender fra sin egen omgangskreds flere eksempler på HIV-smittede eller AIDS-syge, som helt tydeligt har "holdt ud" af en ganske bestemt årsag. Der var noget vigtigt, de ventede på - en bestemt familiebegivenhed, et elsket menneskes ankomst/afrejse og så videre. Først når det var overstået, kunne de lægge sig til at dø eller give sig hen til sygdommen.

- Det beviser for mig, at vores psykik er stærk. Og jeg tror på, at vi kan bruge den i forhold til den her sygdom. Derfor er det tragisk, at så mange HIV-smittede har problemer med kærlighedslivet som følge af smitten. For et godt kærlighedsliv, og her taler jeg ikke bare om sex, er sygdomsforebyggende i sig selv. Det samme er håbet. Så det er klart, at begrebet long-term survival har fået en særlig betydning for os HIV-smittede. Håb kan i sig selv forlænge livet, siger Ole Morten Nygård. Umiddelbart kan det synes meget positivt at være langtids-levende med HIV. Som om de ekstra raske år er en uventet gave i forhold til den mere negative prognose, der blev stillet i udsigt efter test-svaret.

- Men det er også på nogle måder en svær situation. Jeg har en gang hørt udtrykket "uindfriede dårlige forventninger". Og de kan være næsten lige så svære at leve med som forventninger til noget godt, som bliver knust. For vi har jo indstillet os på, at vi bliver syge og dør. Og det kan være svært at leve et liv, som man psykisk har beredt sig på at sige farvel til. Vi langtids-levende har oplevet krisen, hvor vi måtte indstille os på tab og kommende sygdom og død. Men vi får det også svært, når det handler om, hvad vi skal stille op med de ekstra år - når der nok alligevel er et punktum for enden. Kan man gøre karriere - eller tage et 20-års lån - eller hvad? Man kan paradoksalt nok opleve en utålmodighed efter det, som alligevel kommer. Derfor har langtids-levende også behov for rådgivning. Det er bare et andet behov end de ny-smittedes, siger Ole Morten Nygård. *a-lou*

NOTER

Flere kvinder får AIDS

For ti år siden syntes kvinder og børn at stå i udkanten af AIDS-epidemien, men i dag er kvinder og børn midt i bølgen, sagde direktøren for WHO's AIDS-program, Michael Merson, i en tale i Edinburgh i starten af september. Merson mente, at flere end én million kvinder vil blive smittet med HIV i 1993. Han nævnte, at i 1992 blev sex for første gang den vigtigste årsag til AIDS hos amerikanske kvinder, og at AIDS er blevet en vigtig dødsårsag blandt kvinder i den fødedygtige alder i ni amerikanske storbyer.

Michael Merson mener, at kvinder er mere sårbare over for HIV-smitte, både biologisk (på grund af skedens slimhinder og høje koncentrationer af HIV i sæd), epidemiologisk (sex med mænd, der har haft mange partnere) og socialt (undertrykkelsen i mange samfund gør det svært at beskytte sig selv mod HIV).

Kafé Knud

Søndag den 24. oktober kl. 17.00 optræder Sonja & Sisters, tre kvindelige komikere, i Kafé Knud, Skindergade 26 i København.

Torsdag den 4. november vil dr. med. Court Petersen fra Rigshospitalet holde foredrag om HIV-infektionens naturlige forløb. Han vil blandt andet komme ind på, hvorfor nogle HIV-smittede lever længere end andre.

Der er foredrag om HIV-relevante emner én torsdag hver måned i Kafé Knud. Desuden vil Kafé Knuds køkken fremover tilbyde varm mad hver torsdag fra kl. 17.00.

Anmeldelse:

AIDS på EDB til skolebrug

EDB-firmaet "Orfeus", som udvikler programmer til brug i skolerne, har sendt en dansk version af et AIDS-informations-program på markedet.

Programmet hedder AIMS og er oprindeligt udviklet i Norge, men anvendes nu i adskillige lande. Programmet kræver en PC'er med farveskærm, harddisk og mus og findes i en standardversion til 500 kr., som vil være mest relevant for de fleste skoler, samt en udvidet version til 2500 kr. Programmet opdateres løbende med bl.a. nye epidemiologiske data. En opdatering koster 100 kr. incl. forsendelse.

Programmet består egentlig af tre delprogrammer eller moduler, som hver for sig indeholder flotte skærbilleder og mange instruktive muligheder.

Modulet *kort* handler om AIDS-epidemiens faktiske udbredelse i forskellige dele af verden. Til venstre i skærmen findes et landkort efter eget valg, idet man kan klikke ind på Danmark, Europa, Fjernøsten, eller hvad man nu har lyst til at studere. Landene i den pågældende region vises på kortet i forskellige farvenuancer, afhængigt af antal AIDS-tilfælde pr. mill. indbyggere.

Til højre i skærbilledet ses et søjlediagram. Også her klikker man sig ind på forskellige lande med musen. Man kan også få en kurve i stedet for søjlediagrammet, eller man kan vælge en bestemt tidsperiode eller en bestemt delepidemi ud og få svar på spørgsmål af typen: Hvordan var udviklingen i smittespredningen blandt stofmisbrugere i Italien 1985-1991 sammenlignet med Danmark og Frankrig?

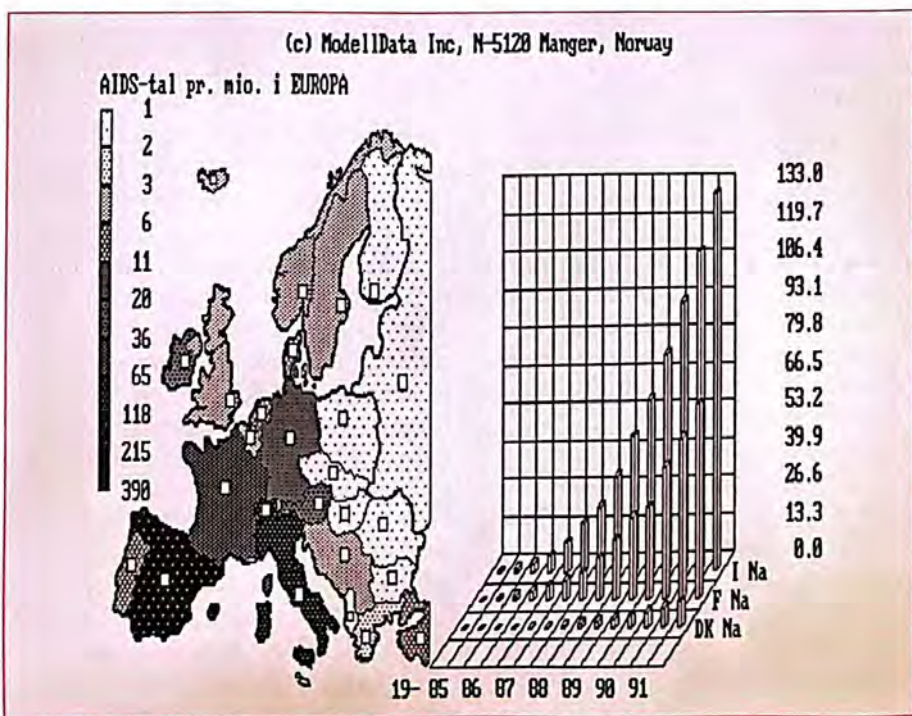
Her er virkelig noget at lege med, og programmet vil på instruktiv måde kunne understøtte f.eks. en opgave.

Modulet *model* viser, hvordan smitten og sygdommen AIDS breder sig i en befolkning, hvis man selv indlægger forskellige forudsætninger m.h.t. antallet af kontakter, risiko for smitteoverførsel ved en enkelt kontakt m.v. Det mest instruktive i dette modul er muligheden for at sammenligne med en række andre smitsomme sygdomme - fra influenza til pest. Ved nogle sygdomme viser programmet, hvordan en del af befolkningen efterhånden bliver immune, og at smitten bl.a. derfor breder sig i bølger. Men i forbindelse med HIV udvikles der desværre ingen immunitet. Endelig viser modulet "*diskotek*", hvordan smitten, når den først er introduceret, breder sig i en be-

grænset gruppe med mange indbyrdes seksuelle relationer. Også her kan indlægges alternative forudsætninger m.h.t. kondombrug, antal af sidespring pr. person m.v. Programmet lider desværre nok af nogle skønhedsfejl:

Forsøger man f.eks. i modulet "*diskotek*" at indlægge en forudsætning om, at *alle* bruger kondom hver gang, vil man alligevel se, at smitten bliver ved med at brede sig - omend i meget langsomme tempo, end hvis gruppens medlemmer ikke bruger kondom.

Nu har der jo af og til været sat spørgsmålstejn ved, hvor fuldstændig sikkert, kondomet er: Er det "100 pct. sikkert" eller måske "kun 99 pct"? Det skal der ikke tages stilling til her. Problemet er imidlertid, at AIMS-programmet ikke oplyser, hvilken sikkerhed man har regnet med. Hvis den

opvakte skoleelev opdager, at HIV åbenbart - i følge EDB-programmet - kan overføres trods kondombrug - ja så kan læreren ikke slå op i vejledningen og se, hvilke forudsætninger, der ligger til grund. I tilslutning til modulet "model" gøres der opmærksom på, at man bruger meget forenklede modeller for smittespredning. Men forenklingen går lige lovlig langt, når man lægger til grund, at alle personer i en befolkning har lige mange (seksuelle) kontakter, og at hver kontakt indebærer samme risiko for smitteoverførsel. En så enkel model kan muligvis bruges i forbindelse med forkølelse, men når det gælder AIDS, får forenklingen til følge, at man i en befolkning enten vil se, at smittespredningen aldrig rigtig kommer i gang (hvis hver af de smittede videregiver infektionen til mindre end én anden person hver), eller også breder HIV sig ubønhørligt - langsomt eller hurtigt - indtil vi alle er døde (hvis hver af de smittede giver infektionen videre til mere end én).

Men i virkelighedens verden er risikoadfærd og risiko for smitteoverførsel ulige fordelt. HIV breder sig måske ubønhørligt i nogle befolkningslag i et samfund, mens andre går fri.

Sådanne skønhedspletter vil forhåbentlig blive rettet, når programmet skal udsendes i nye versioner.

Udgivelsen er i øvrigt støttet af Sundhedsstyrelsen.

Niels Glavind

Orfeus, tlf. 86 22 99 55,
telefax 86 22 99 56

En udskrift af det skærm billede, man fik frem ved at stille spørgsmålet om antal AIDS-syge narkomaner i Italien, Danmark, Frankrig. Programmet kan desværre kun "snakke" med et begrænset antal printere, og denne grafer derfor udskrevet efter en lidt indviklet procedure, hvor der først skabes en eksportfil i Paintbrush-format, som senere importeres i WordPerfect 5.1. via dette programs mulighed for grafikkonvertering. Det kunne lade sig gøre, men det ville være lettere, hvis AIMS kunne "snakke" direkte med lidt flere printere.

NYT I NOTER

Læser: Kondomer kan være for små

Jeg er en mand på 30 år, som aldrig i de danske apoteker, i automater eller i supermarkeder har kunnet købe kondomer, som jeg kunne bruge. Alle kondommærker (typisk fra RFSU eller Worlds Best) har været for smalle og for korte! De har presset livet ud af min pik, som ikke bare er en flagstang uden fysisk eller psykisk følelse.

Min første pige i sin tid begyndte heldigvis at bruge p-piller, og det reddede vores sexliv. Jeg har snakket med andre fyre, som har samme problem: At deres pik ikke er stiv på kommando, og at de for stramme kondomer ødelægger begejstringen.

Et par venner har et andet problem, som vi somme tider snakker om. De mister ikke begejstringen, men kondomet springer. Vennerne fortæller, at deres stive pik er ret bred, og kondomet er spændt meget ud.

Jeg skriver, fordi jeg ikke kan lide at sige på apoteket, at alle deres kondomer er for små. Hvorfor har de ikke små, almindelige, store og ekstra-store? Det er da vigtigere end farve, smag, dut osv. Specielt nu med AIDS. Hvorfor er alle kondomer ikke længere? Man kan lade være med at rulle kondomet helt ud - det er værre, hvis kondomet ikke dækker hele pikken.

Hvor findes den undersøgelse af nordeuropæiske stive pikke, som kan belyse den naturlige variation i størrelse? Ikke for praleri, men for at få kondomer, der passer og kan bruges.

Heldigvis fortalte en kammerat mig om ABIS-kondomer, som er lidt større. Dem kan jeg bruge, og jeg bor i København, hvor udsalget er. Siden har jeg på et kondomeri i USA købt nogle store kondomer, som var perfekte til mig.

Gratis kondomer fra Københavns Kommune er igen af én størrelse, og det er den "normale" (=lille) størrelse. Sikker sex kampagne-folk burde vide bedre.

Venlig hilsen "den følsomme".
(Navn og adresse er redaktionen bekendt, men læseren har ønsket at være anonym. Se iøvrigt AIDS-Nyt nr 58 om emnet).

Fransk roman om AIDS

"Til den ven der ikke reddede mit liv" er den franske forfatter Hervé Guiberts skildring af mødet med AIDS på sin egen krop. Han døde i slutningen af 1991, 36 år. Guibert skildrer indgående sine følelser omkring sygdommen i takt med, at den skrider frem. Bogens titel er møntet på en ven, en amerikansk AIDS-forsker, som på et tidspunkt gav ham i udsigt, at han kunne komme med i et lovende eksperiment.

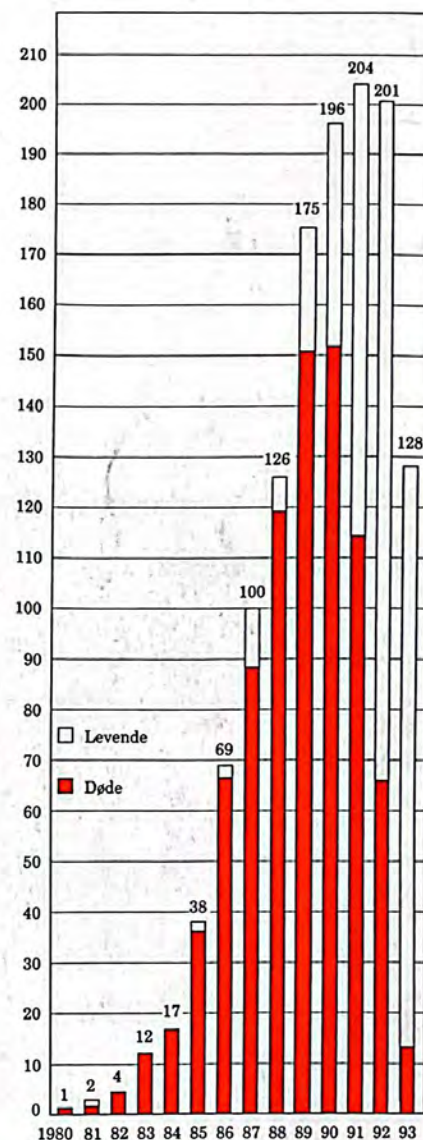
Hervé Guibert: Til den ven der ikke reddede mit liv. 216 sider, 248 kr. Forlaget Tiderne Skifter.

Anmeldte AIDS-tilfælde i Danmark pr. 31.08.1993

Københavns kommune	590
Frederiksberg Kommune	152
Københavns Amt	165
Frederiksborg Amt	62
Roskilde Amt	37
Vestsjællands Amt	22
Storstrøms Amt	28
Bornholms Amt	5
Fyns Amt	37
Sønderjyllands Amt	7
Ribe Amt	11
Veje Amt	20
Ringkøbing Amt	14
Århus Amt	81
Viborg Amt	8
Nordjyllands Amt	23
Andet	11
	1273

Smittet ved	Mænd	Kvinder
Homoseksuel kontakt	936	0
Intravenøst stofmisbrug	57	21
Homoseksuel kontakt eller intravenøst stofmisbrug	11	0
Behandling af blødersygdom	30	0
Blodtransfusion	9	11
Heteroseksuel kontakt	104	48
Fødsel eller graviditet	5	5
Ukendt smittemåde	33	3
I alt	1185	88

AIDS-Nyt udgives af Sundhedsstyrelsen.

Redaktion: Michael von Magnus (ansv.),
Bjørn Knudsen, Henning J. Sandau og
Jan Fouchard, AIDS-sekretariatet, og journal-
ist Jens-Emil Nielsen, Komiteen for Sund-
hedsoplysning.

Rådgivende redaktionspanel: Overlæge Jan
Gerstoft, Frederiksberg Hospital, AIDS-
rådgiver Kirsten Madsen, AIDS-linien og
læge Else Smith, Statens Seruminstitut.

Grafisk tilrettelæggelse:
Freddy Pedersen.

Oplag: 21.000 eks.

ISSN 0902-5375

En årgang af AIDS-Nyt er på mindst 8 numre
af normalt 12 sider. Et årsabonnement teg-
nes ved at sende 60 kr. til Avispostkontoret,
1535 København V på Gironr. 8 63 79 97.

Adresseændring på levering af AIDS-Nyt
sker ved henvendelse til Københavns Postcen-
ter, tlf. 33 32 66 10. Ved vedvarende flytning
henvendelse til det lokale posthus.

Forside:
Rådgivere fra AIDS-linien.
Foto: Robin Skjoldborg

Nærmere oplysning om AIDS fås hos:

- AIDS-Linien, Tlf.: 33 91 11 19
(alle dage 9-23)
- Skrivetelefon til døve og hørehæmmede:
Tlf.: 33 91 23 19 onsdag kl. 17-19.
- AIDS-Info-Fyn, Tlf.: 65 91 11 19
(hverdag 8-23, weekends 14-23)
- Sikker Sex Telefonen: 90 16 16 16
- TV2, tekst TV, side 505 og 506
- AIDS-Info-Århus, Tlf.: 86 13 65 13
(alle dage 19-23)
- Grønlandsproget AIDS-linie:
Tlf.: 33 91 47 43
- Sundhedsstyrelsens skriftlige AIDS-
materiale forhandles af Statens Informa-
tion, Postboks 1103, Nr. Farimagsgade 65,
1009 København K.
- Ekspedition af materialer: Tlf.: 33 37 92 28